

Forskningens villkor idag – sjukvårdens kvalitet i morgon

Sverige har sedan länge varit ett föregångsland vad gäller den medicinska forskningen. De senaste åren har dock en markant försämring av villkoren för forskarna och forskningen kunnat ses. En avsevärd nedgång har skett av anslaget till den medicinska forskningen i Sverige jämfört med jämförbara länder.

På grund av den stora andelen läkare som forskar är detta ett viktigt problem för Läkarförbundet och läkarkåren, både fackligt och professionellt. Det är också ett problem för det svenska samhället, som genom en minskad medicinsk forskning inte längre kommer att ha samma möjlighet till en sjukvård i absolut världsklass.

För att motverka utvecklingen har Läkarförbundet under de senaste åren tagit fram ett policyprogram, »Den medicinska forskningens villkor», men också ett konkret åtgärdsprogram, »Åtgärder för forskningens villkor», som grund för det fortsatta arbetet.

Dagens problem är i huvudsak två: brist på resurser till den medicinska forskningen och svårigheter att rekrytera läkare till forskning. Vad gäller resurserna anser Läkarförbundet att en förstärkning måste ske på alla nivåer. Inte minst viktigt är det att anslagen till grundforskning ökar och att det finns en form av »riskkapital» som inte skall vara konkurrensutsatt.

En internationellt framstående forskning kräver att medel ges till spetsforskning. För att få fram forskning och forskare till den nivån måste resurser även satsas på oprövad forskning. Sådan forskning klarar sig inte alltid i en konkurrens om forskningsmedel, men är oundgänglig för den medicinska forskningens utveckling.

Hans Bergström skrev i en ledare i Dagens Nyheter (16 mars 2000) att vi måste ta vara på »medicinens Foppa Forsberg». För att fortsätta denna liknelse anser Läkarförbundet att det är viktigt med en elitsatsning för att de

yngre skall ha förebilder – men varken medicinen eller ishockeyns elitspelare skulle ha nått dit de nått utan en gedigen breddverksamhet. Därför måste också den få resurser.

Ett annat problem är fördelningen av ALF-medlen (Avtal om läkarutbildning och forskning). De är enligt avtalet tänkta att ersätta det intrång som staten (läs forskningen) gör hos landstingen (läs sjukvården). I dagsläget är det på många håll så svårt att följa upp vart dessa medel går att det i praktiken är omöjligt att veta om avtalet följs eller inte. Enligt förbundets mening skall avtalet följas i den mening att ALF-medlen skall gå till dem som verkligen forskar. Pengarna skall vara aktivitetsrelaterade.

Ytterligare ett stort problem för den medicinska forskningen är svårigheten att rekrytera läkare till forskning. För att få fler att börja forska måste villkoren ligga i nivå med dem som erbjuds för en rent klinisk karriär utan forskning.

Att arbeta under osäkra ekonomiska och sociala förhållanden, som ofta är fallet för forskare i början av karriären, är ingenting som lockar i dagens samhälle.

Redan under grundutbildningen är det viktigt att väcka intresset för den medicinska forskningen. I dagens läkarutbildning ser vi problem med att det inte finns något sammanhållet vetenskapligt arbete för alla. På många av de närliggande naturvetenskapliga utbildningarna finns obligatoriska uppsatser/examensarbeten på 20 poäng.

Det gör att rekryteringen av läkare till de prekliniska institutionerna försvåras. Samtidigt får de naturvetenskapliga studenterna ofta lättare att komma igång med forskningen och är därför attraktivare för institutionen. Resultatet blir färre medicinskt utbildade som kan undervisa på läkarutbildningens prekliniska moment, vilket i sin tur gör att det inte framstår som lika natur-

ligt för läkarstudenterna att börja forska på de prekliniska institutionerna.

Lika viktigt är det att erbjuda goda villkor för de aktiva forskarna, redan från början. Att man under forskarutbildningen erhåller anställning som doktorand borde vara en självklarhet, vilket det är på många andra fakulteter. Likaså måste övergången från forskarstudent till forskare underlättas. Antalet postdoktorala anställningar måste öka, och de som finns måste ges en bättre utformning vad gäller framför allt villkoren för socialförsäkringssystemet och anställningstryggheten.

Allt detta, och mycket därtill, tas upp i Läkarförbundets nya skrifter om forskningen och dess villkor. Det är nu viktigt att hela förbundet hjälps åt för att komma tillrätta med dessa problem. Ansvaret vilar inte bara på förbundet centralt, genom påverkan de centrala beslutsfattarna, utan också i mycket hög grad på hela förbundets förtroendemannaorganisation bland de olika delföreningarna.

Även andra organisationer som arbetar inom den medicinska forskningens område måste agera, och gör det också, för att vi tillsammans skall lyckas vända trenden. För att åter få upp Sverige på den internationella topplistan krävs en gemensam kraftsamling för att förbättra forskarnas och forskningens villkor.

Bernhard Grewin

Bernhard Grewin
ordförande i Sveriges Läkarförbund